

**КОНСТРУКТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ
ОЦІНЮВАННЯ ТЕСТОВОГО КОНТРОЛЮ
СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНИХ
МЕДИЧНИХ ГРУП ВНЗ**

Оксана Блавт

Національний університет «Львівська політехніка»

Аннотация

В статье рассматривается современное состояние научной разработки системы оценки тестового контроля студентов специальных медицинских групп вузов. На основе теоретического анализа данных научно-методической и специальной литературы по вопросам тестового контроля студентов с отклонениями в состоянии здоровья, определены конструктивные особенности методик оценки в процессе тестирования их физической подготовленности. Установлено существование противоречия между степенью разработанности научно-методических положений требований теории тестов и уровнем обеспечения системы оценки тестового контроля в специальных медицинских группах вузов.

Ключевые слова: тестирование, оценка, контроль, студент, специальная медицинская группа.

Annotation

The paper considers the current state of scientific research evaluation system during the test control in special medical students' groups in universities. Based on the theoretical analysis of the data and the scientific and methodological literature on the test control, structural features of valuation techniques in the process of testing the physical fitness of students with disabilities in the state of health are defined. The existence of contradictions existing between the degree of elaboration of scientific and methodological requirements of the provisions of the theory test and the level of security evaluation system test control in special medical groups in institutions is established

Key words: testing, evaluation, monitoring, student, special medical team.

Постановка проблеми. Наукове та методичне обґрунтування організації та проведення занять курсу фізичного виховання спеціальних медичних груп ВНЗ не можливе без урахування низки умов. До таких умов відноситься й систематичне визначення рівня навчальних досягнень студентів за допомогою контрольних нормативів орієнтовного й обов'язкового комплексного тесту. Водночас, вчені наголошують [7-9], що одним із перспективних напрямків вдосконалення системи фізичного виховання студентів із відхиленнями у стані здоров'я є розробка та практична реалізація нових високо-ефективних технологій тестового контролю.

Процес контролю у фізичному вихованні звичайно ділять на тестування та оцінювання. Оцінювання у науковій літературі визначається як «збір інформації та використання її з метою формування оціночних суджень, які використовують у процесі прийняття педагогічних рішень» [2, 4, 5]. Комплексний аналіз літератури з цього питання [2, 4, 5, 11, 13, 14] показав, що вирішальною умовою досягнення ефективності тестування у фізичному вихованні є об'єктивне оцінювання рівня фізичної підготовленості. Оцінкою рівня фізичної підготовленості студентів є інтерпретація результатів тестування [10].

Фахівці галузі вважають [7-9, 16-19] оцінювання головним

фактором, що впливає на процес фізичного виховання загалом. На відміну від інших навчальних предметів ВНЗ, ефективність фізичного виховання визначається покращанням стану здоров'я, а відповідно, й підвищенням якості життя студентів, тому оцінювання результатів фізичного виховання має довгострокові наслідки.

На сьогоднішній день постає багато питань щодо ефективності системи контролю у спеціальних медичних групах. Необхідність підвищення ефективності тестового контролю, зокрема його оцінювання, у фізичному вихованні студентів з відхиленнями у стані здоров'я обумовлена ще тим, що успіх організації фізичного виховання нерозривно пов'язаний з діагностикою рівня фізичного стану студентів, що є важливим прогностичним показником стану та рівня здоров'я [8].

Проте діюча сьогодні у ВНЗ реальна система оцінювання рівня фізичної підготовленості студентів, які за станом здоров'я належать до спеціальних медичних груп, малоефективна [1, 12]. Окремі дослідники вказують на те, що під час навчання у ВНЗ не відбувається суттєвих позитивних змін у фізичній підготовленості більшості студентів цих груп. Це пояснюється слабкою організацією роботи з фізичного виховання та відсутністю належної системи оцінювання.

На даний час провідні фахівці галузі [1, 7-9], піднімають питання про необхідність суттєвої перебудови системи контролю у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп. Наявна науково-методична література [8, 18, 19] про особливості роботи зі спеціальними медичними групами вищих навчальних закладів свідчить, що до теперішнього часу існує дуже мало науково обґрунтованих рекомендацій щодо оцінювання під час тестування у фізичному вихованні студентів.

Актуальність та необхідність дослідження процесу оцінювання

у тестовому контролі студентів спеціальних медичних груп ВНЗ з практичного погляду визначається значущістю надходження та вивчення достовірної інформації про стан фізичної підготовленості студентів на певному етапі занять для підвищення їх результативності (ефективності). Зазначимо, що ця проблематика сьогодні у науково-методичній літературі розроблена недостатньо. Зокрема робіт, в яких би визначались конструктивні особливості оцінювання тестового контролю студентів з відхиленнями у стані здоров'я є невідомі. Водночас існує нагальна необхідність встановлення: в якою мірою вимоги теорії оцінок та теорії тестів загалом використовуються у практиці та наскільки практика підтверджує теоретичні положення. Незважаючи на очевидну теоретичну і практичну значущість цієї проблеми — вона є нині однією із практично не досліджуваних.

Мета роботи — здійснити теоретико-методичний аналіз стану оцінювання тестового контролю студентів спеціальних медичних груп ВНЗ.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались такі методи дослідження, а саме: аналіз й узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури та загально-наукові методи теоретичного рівня: аналогія, аналіз, синтез, абстрагування, індукція.

Результати дослідження та їх обговорення. В основі чинних тестових випробувань, які використовуються у практиці фізичного виховання спеціальних медичних груп ВНЗ лежать рухові завдання [13]. Тестові завдання повинні чітко відповідати основній вимозі — використанню навантажень, які можуть бути максимально точно та об'єктивно дозовані та оцінені. Фактично тест — це інструмент, що складається з кваліметрично вивірених системи тестових завдань, стандартизованої

процедури проведення, та заздалегідь спроектованої технології обробки, оцінювання та аналізу результатів [2-4].

Завершальним етапом тестування є педагогічна оцінка результатів тестових вимірювань. Оцінкою в спортивній метрології називають узагальнену міру успіху в певному тестовому завданні. Процес визначення оцінок називається оцінюванням [14, 15]. Згідно з теорією оцінок, оцінювання у фізичному вихованні складається з кількох етапів:

а) вибирається шкала, за допомогою якої можливе переведення результатів тестів в оцінки;

б) відповідно до вибраної шкали результати тесту переводяться в бали;

в) отримані бали визначають суму остаточної оцінки, яка порівнюється з нормами [2-4].

Основне завдання оцінювання полягає у співставленні індивідуальних досягнень студентів з модельними характеристиками фізичної підготовленості та порівняння досягнень різних студентів під час виконання тестового завдання [6].

Процес оцінювання — переведення абсолютних показників у відносні за допомогою шкал оцінок. Шкала оцінок — це закон переведення результатів. У практиці фізичного виховання ВНЗ використовується пропорційна шкала. Насамкінець отримані результати порівнюються з нормами — межею величина результату тесту [2-4].

Процедура оцінювання у спеціальних медичних групах вимагає дотримання ряду умов: здійснення індивідуального та диференційованого підходу; дотримання теоретико-методичних основ процесу тестування у фізичному вихованні; урахування рівня фізичної підготовленості та стану здоров'я студентів; урахування динаміки їх особистих досягнень [1, 8].

Узагальнивши характерні тенденції формування та становлен-

ня системи оцінювання тестового контролю у фізичному вихованні студентів з відхиленнями у стані здоров'я, визначаємо, що в умовах сьогодення воно першочергово повинне мати оздоровчу спрямованість з урахуванням індивідуальних темпів підвищення рівня фізичної підготовленості студентів.

Враховуючи всі вищезазначені положення, розглянемо: наскільки відповідають їм загальноприйняті методики оцінювання тестового контролю.

Насамперед, необхідність виконання основного завдання оцінювання співставлення індивідуальних досягнень студентів з модельними характеристиками фізичної підготовленості та порівняння їх при виконанні тестового завдання між різними студентами. Проте, чинні тестові випробування, які використовуються у практиці фізичного виховання спеціальних медичних груп, певною мірою ігнорують специфічні особливості контингенту цих груп. Спостерігається ситуація, коли студентам з абсолютно різними порушеннями соматичного здоров'я пропонуються універсальні тести з уніфікованими шкалами оцінювання. Аналіз теоретичних досліджень та практичного досвіду виявив існуючі протиріччя між необхідністю виконання основного завдання оцінювання та відсутністю можливостей практично це зробити. Модельних характеристик фізичної підготовленості розроблених відповідно до нозологічних особливостей студентів з відхиленнями у стані здоров'я на сьогодні взагалі не існує.

У цьому разі, вважаємо, що значні перспективи для оптимізації системи оцінювання у спеціальних медичних групах має диференційований підхід. Аналіз зарубіжної і вітчизняної літератури показує, що існують різні підходи до цієї проблеми, проте загалом, на думку науковців, [6-8, 10, 19], впровадження диференцій-

ованого підходу є визначальною ланкою та основним компонентом забезпечення достовірності процесу контролю. На основі цього великої значущості набувають питання комплексної оцінки стану фізичної підготовленості студентів з відхиленнями у стані здоров'я.

Визначено, що важливими факторами для оцінювання рівня фізичної підготовленості студентів має не тільки стан здоров'я – діагноз, форма і стан захворювання, але й функціональний стан організму та початковий рівень фізичної підготовленості [8]. Впровадження диференційованого підходу в систему оцінювання, аналіз його ефективності, уможливають реорганізацію діючої системи тестування у фізичному вихованні студентів із послабленим станом здоров'я з урахуванням об'єктивних закономірностей детермінованих наявністю захворювання в організмі, чого в чинних тестових випробуваннях взагалі не має.

Відповідно до концепції, прийнятої розроблювачами тестів фізичної підготовленості [2-5, 15], можна сформулювати ще одну групу вимог, що регламентують наступні аспекти: форма оцінювання результатів тестування повинна бути індивідуалізована. Це дає змогу урахувати динаміку особистих досягнень студентів в процесі курсового навчання. Узагальнення результатів наукових досліджень свідчить про те, що незважаючи на увагу фахівців в галузі фізичної культури і спорту до питання оцінювання у процесі контролю рівня фізичної підготовленості студентів використовуються рухові тести, що не враховують індивідуальних особливостей їх організму. Забезпечення індивідуалізації оцінки дасть змогу індивідуально визначити оптимальні можливості організму, вихідний і поточний рівень фізичної підготовленості та стан здоров'я студентів.

Для урахування динаміки особистих досягнень студентів з відхиленнями у стані здоров'я у тестових випробуваннях повинні використовуватись індивідуальні норми, які засновані на порівнянні отриманих показників у різних тестових випробуваннях одного студента. Необхідність їх визначення зумовлена суттєвою різницею у розвитку рухових здібностей студентів спеціальних медичних груп, що пояснюється особливістю наявних функціональних порушень в організмі. Фахівці наголошують [1, 7, 12] на особливому значенні розробки належних норм для забезпечення ефективності оцінювання тестового контролю студентів цих груп. Результати практичного досвіду свідчать, що для оцінювання рівня фізичної підготовленості доцільніше використовувати метод індексів, який більшою мірою враховує індивідуальні особливості студентів, чого наразі не відбувається.

Визначено, що оцінка, як уніфікований вимірник результатів тестового контролю, може бути ефективною, якщо вона справедлива і з користю застосовується в практиці. А це залежить від критеріїв, на основі яких оцінюються результати тестів [2-5, 14]. На теперішній час можна констатувати недостатнє дослідження проблеми пошуку оптимальних критеріїв оцінювання результатів тестового контролю з урахуванням нозологічних характеристик студентів. Використання уніфікованих шкал оцінки у спеціальних медичних групах призводить до того, що не забезпечується емпірична валідність тесту, оскільки критерії оцінювання не узгоджуються з характером захворювань студентів. Уніфіковані шкали оцінки в балах у тестуванні студентів різних нозологічних груп, без урахування характеру захворювань, зводить нанівець інформативність тесту. Чинні критерії оцінювання рівня розвитку фізичних якостей розро-

блені без урахуванням специфіки захворювань. Отже, отримані результати в подальшому не можуть бути використані в якості об'єктивної основи для планування оздоровчого процесу фізичного виховання.

На основі аналізу спеціальної та науково-методичної літератури [1, 6-8] можна констатувати відсутність інформації про наукове обґрунтування критеріїв оцінювання фізичної підготовленості студентів спеціальних медичних груп залежно від рівня їх фізичного здоров'я, зумовленого наявністю певного захворювання. Відсутність чіткого кількісного критерію призводить до того, що єдиною основою для встановлення кількості та меж інтервалів групування кількісних величин є суб'єктивне судження викладача. Розрахунок критеріїв своєю чергою уможливить розробку шкал оцінювання для різних нозологічних груп студентів, щоб забезпечити достовірність результатів тестів.

Вважаємо, що найважливішими науковими проблемами є пошук оптимальних критеріїв тестування відповідно до рівня функціональних порушень у стані здоров'я студентів, зумовлених наявністю певного захворювання. На основі опрацювання основних положень теорії тестів та оцінок [2-5, 11] визначено, що відповідність критеріїв оцінювання у тестовому контролі забезпечується, якщо вони здійснюються у межах статистичних закономірностей. У цьому разі мова йде про статистичний зв'язок між певними рядами вимірювань, який діє за законом належності до однієї якості. В якості способу визначення цього зв'язку використовують кореляційне обчислення та рангову кореляцію, оскільки з її використанням можна визначити статистичний зв'язок між двома рядами вимірювань. Через неоднорідність контингенту студентів спеціальних медичних груп, для

розрахунку критеріїв оцінювання для окремих нозологічних груп, необхідно мати повний діапазон результатів тої чи іншої нозології, що вимагає додаткових досліджень у напрямку розробки, насамперед, класифікаційних тестів, які використовуються для розподілу студентів на групи на основі вибраного критерію.

Як зазначено, необхідність кардинальної зміни системи оцінювання у тестовому контролі студентів з відхиленнями у стані здоров'я, пояснюється використанням нормативного підходу, спробою «втиснути» отримані результати під усереднені показники, що суперечить основним положенням теорії тестів [1]. У результаті використання нормативних оцінок фізичного розвитку і рухової підготовленості студентів спостерігається неточність детермінації оцінювання результатів тестового контролю.

Аналіз науково-методичних робіт дозволив визначити, що зараз недостатньо висвітлені питання й наукового обґрунтування використовуваних нормативних шкал оцінювання у спеціальних медичних групах. Згідно статистичному підходу у фізичному вихованні норма переставляється у вигляді нормативу [11, 14, 15]. Їх кількісне вираження передбачає багаторазове спостереження, моніторування, використання тестових проб і їх оцінки. Невірне складання норм, а саме їх заниження призводить, наприклад, до помилково високої аргументації. Завищені ж норми є недосяжними та змушують студентів припинити виконувати їх. Фахівці наголошують, що критична ситуація, яка склалася у сфері фізичного виховання студентів з послабленим здоров'ям, обумовлена насамперед невідповідністю нормативної бази. Нормативно-орієнтований тест дає змогу порівнювати досягнення (рівень підготовки) окремих випробовуваних один з одним [13,

19]. Чинні тестові випробування передбачають використання порівняльних норм, які ґрунтуються на середньостатистичних показниках. Однак, у разі роботи у спеціальних медичних групах, такий нормативний підхід ми вважаємо не доцільним. Оскільки спостерігається невідповідність між рівнем вимог та фактичними можливостями студентів для їх виконання. Згідно теорії тестів [2, 4, 5], порівняльні норми можуть використовуватись при оцінюванні рівня фізичної підготовленості студентів, які відносяться до однієї сукупності. Середні величини та стандартні відхилення у студентів різних нозологій не можуть бути однаковими. Як було зазначено, сьогодні у практиці тестового контролю спеціальних медичних груп, студентів з різними функціональними порушеннями оцінюють за уніфікованими нормативними шкалами. За наявності невідповідності вимог, без урахування рівня функціональних можливостей студентів, зумовлених наявністю захворювання, знижується ефективність оцінювання та не виконується вимога теорії оцінок. Неадекватність нормативних вимог та методики їх оцінювання не сприяють вирішенню основного завдання фізичного виховання спеціальних медичних груп, а саме, його оздоровчої спрямованості.

Проведений літературний аналіз конструктивних особливостей оцінювання результатів тестових випробувань не претендує на вичерпне вивчення всіх аспектів сучасної системи контролю рівня фізичної підготовленості студентів спеціальних медичних груп ВНЗ. Воно лише доповнює та конкретизує знання у сфері теоретико-методологічної основи побудови системи оцінювання студентів з відхиленнями у стані здоров'я. Викладені факти переконливо вказують на необхідність подальшого пошуку та розробки науково обґрунтованих методик

оцінювання тестового контролю студентів з відхиленнями у стані здоров'я.

Висновки

Однією з основних проблем сучасної системи фізичного виховання студентів з відхиленнями у стані здоров'я є підвищення її якості. Найважливішим компонентом цієї проблеми та умовою пошуку шляхів підвищення якості фізичного виховання є розробка об'єктивної системи оцінювання тестового контролю студентів спеціальних медичних груп ВНЗ.

Недостатньо досліджені питання оцінювання результатів тестування студентів спеціальних медичних груп у фізичному вихованні, відсутність обґрунтованих та експериментально доведених технологій створення та методики застосування уніфікованих шкал оцінки щодо контингенту цих груп, визначають нові шляхи удосконалення тестового процесу, спрямованих на підвищення якості контролю.

Вищесказане вимагає пошуку та наукового обґрунтування нових ефективних технологій оцінювання тестового контролю студентів спеціальних медичних груп, що дасть змогу забезпечити якісно новий рівень цього процесу.

На наш погляд, подальші дослідження повинні бути присвячені розгляду та вирішенню питань індивідуалізації тестового контролю та створенню науково обґрунтованих критеріїв оцінювання рівня фізичної підготовленості студентів спеціальних медичних груп.

Література:

1. Блавт О.З. Концептуальні аспекти системи контролю у фізичному вихованні спеціальних медичних груп ВНЗ / О.З. Блавт // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту та здоров'я людини / за ред. Є. Приступи. – Л., 2013. – Вип. 13, т. 3. – С.13-19.
2. Годик М.А. Спортивная метрология: [учеб. для ин-тов физ. культ.] / М.А. Годик. – М. : Физкультура и спорт, 1988. – 192 с.
3. Дубогай О.Д. Тенденції розвитку оцінювання фізкультурно-оздоровчих досягнень студентів / О.Д. Дубогай, М.В. Євтушок // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. ВНУ ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ «Вежа», 2008. – Т. 2. – С. 99–104.
4. Зацюрский В.М. Спортивная метрология / В.М. Зацюрский. – М. : Физкультура и спорт. – 1982. – 256с.
5. Коренберг В.Б. Спортивная метрология / В.Б. Коренберг. – М. : Советский спорт, 2004. – 339 с.
6. Круцевич Т.Ю. Контроль в физическом воспитании детей, подростков и юношей : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.] / Т.Ю. Круцевич, М.И. Воробьев. – К. : НУФВиСУ, 2005. – 195 с.
7. Круцевич Т.Ю. Критерии эффективности системы физического воспитания молодежи / Т.Ю.Круцевич // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. - 2000. - № 5. – С. 35 - 39.
8. Корягін В.М. Фізичне виховання студентів у спеціальних медичних групах : навч. посібник / В.М. Корягін, О. З. Блавт. – Видавництво «Львівська політехніка», 2013. – 488 с.
9. Курамшин Ю.Ф. Теория и методика физической культуры: учеб. / Ю.Ф. Курамшин. – М.: Советский спорт, 2004. – 463 с.
10. Ланда Б.Х. Методика комплексной оценки физического развития / Б.Х. Ланда. – М. : Советский спорт, 2004. – 184 с.
11. Начинская С. В. Спортивная метрология : учеб. пособие / С. В. Начинская. – М. : Академия, 2005. – 238 с.
12. Орехов Л.И. О необходимости соответствия статистических и экспериментальных методов современным требованиям / Л.И. Орехов, Е.Л. Караваева // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 5. – С. 46–49.
13. Сергієнко Л.П. Комплексне тестування рухових здібностей людини / Л.П. Сергієнко. – Миколаїв : УДМТУ, 2001. – 358 с.
14. Сергієнко Л.П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти / Л.П. Сергієнко. – К. : КНТ, 2010. – 776 с.
15. Спортивна метрологія : навч. пос. / [за ред. І.Г. Бондаренко]. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 104 с.
16. Crooks T.J. The Impact of Classroom Evaluation Practices on Students / T. J. Crooks // Review of Educational Research. – 1988. – № 58 (4). – P. 438 - 481.
17. Miller D.K. Measurement: by the Physical Educator / D. K. Miller // Why and How. – Madison: Brown and Benchmark, 1994. – 381p.
18. Wuest D. A. Foundations of Physical Education and Sport / Wuest D.A., Ch. A Bucher. – Mosby: Year Book Inc., 1995. – 451p.
19. Nixon J. E. An Introduction to Physical Education / Nixon J.E., A. E. Jewett – Philadelphia: Saunders, 1980. – 450 p.

